

Centenari del naixement de Modest Gené. Un reusenc amb ànima africana

Marc Ferran
Conservador del Museu de Reus

Ara que tot just es commemoren els cents anys del naixement de l'escultor Modest Gené Roig (Reus, 1914 - Bata, 1983), paga la pena de recordar que va ser el primer referent artístic a la ciutat de Reus després del trencament que va suposar la guerra Civil en tots els àmbits –també en les arts plàstiques. Tècnicament virtuós, la seva formació acadèmica i el context cultural del moment (clarament regressiu i conservador) van fer que el naturalisme i el mediterranisme definissin el seu cànon estètic. Però, com assenyala Josefina Alix, quan Gené començava a consolidar la seva carrera al seu Reus natal, als anys 40 i 50, el corrent que havia dominat l'escultura catalana fins aquell moment ja havia caducat.

Malgrat el context d'aïllament en què hom vivia, Gené no desconeixia els diferents corrents estètics que aleshores es movien per Europa i que ja havien superat les avantguardes. Va tenir la possibilitat de conèixer què es cuinava pel vell continent en dos viatges a França i a Itàlia, els anys 1956 i 1957. Gràcies a una postal tramesa des de París, coneixem la impressió que li va produir una exposició d'escultures *de lo más moderna* en els jardins de la Casa de Rodin. “La mayoría de las obras [son] incomprensibles para mí, pero preocupan, se anteponen frente a ti, se les da un valor, te arrollan etc... Como deseo hacer en torno a nosotros una muralla que nos preserve del peligro del contagio de tanta diversidad de procederes. La religión bien comprendida facilita esta Fuerza y Seguridad. Una felicidad espiritual”. Gené, en aquesta postal, feia referència a l'*Exposition Internationale de l'Sculpture Contemporaine*, que va tenir lloc entre el 22 de juny i el 15 d'octubre de 1956 als jardins del museu, i en què hi van participar escultors de diversos països, majoritàriament europeus (del bloc de l'Est inclosos), però també d'Amèrica i d'Àfrica. Gené hi va poder contemplar obres d'artistes de la talla de Hans Hartung, Alexander Calder, Jean Arp, Constantin Brancusi, Apol·les Fenosa, Alberto Giacometti, Henri Laurens, Pablo Picasso, Barbara Hepworth, Henry Moore, etc. La seva aposta, doncs, per un cànon més clàssic no la va fer pas des del desconeixement dels corrents estètics que dominaven el panorama artístic occidental, sinó tot el contrari.

Amb tot, és evident que –en aquesta etapa– Gené té una clara necessitat d'allunyar-se de l'escenari reusenc, per a poder donar un altre pas en el seu periple creatiu. Com altres artistes de Reus, aquest canvi d'escenari el trobarà al continent africà. Primer, seguint les passes dels pintors Marià Fortuny i Josep Tapiró, entre el 1952 i el 1953, al Marroc i definitivament, l'any 1957, a Guinea, on trobarà el seu paradís particular. A partir d'aquell moment, l'antiga colònia espanyola esdevindrà el seu espai, tant vital com creatiu. La seva immersió a la seva nova terra d'acollida va ser plena. S'hi va instal·lar definitivament, fins al punt que no va retornar ni tan sols el 1968, quan el país es va independitzar de la metròpoli, tot esdevenint un dels pocs blancs que hi va romandre.

És evident que Guinea va ser per a Gené la seva gran font d'inspiració. Van canviar els models, fins i tot els materials (les fustes guineanes carregades de simbolisme per a les diferents ètnies que viuen en aquell territori, com ens explicà Isabela de Aranzadi al catàleg de l'exposició *Modest Gené. Un escultor entre dos mons*), però en cap cas això

no va suposar una transformació profunda del seu treball, ni cap gir radical del seu cànon. Les seves obres van assolir una bellesa formal, fruit d'un context exòtic, es van desprendre d'un cert amanerament vers al qual havien tendit els seus darrers treballs, però en cap cas van absorbir plenament l'essència africana. Es fa difícil d'explicar que el que va captivar i va influir tant en els artistes de les avantguardes europees (l'art de l'ètnia fang, majoritària a Guinea Equatorial) deixés tan poc rastre en l'obra de Modest Gené. L'escultor reusenc va continuar lligat al cànon estètic que havia guiat el seu treball a Reus. La seva obra era la mirada d'un occidental cap a la cultura del territori guineà, amb una escultura regida per l'academicisme i només contaminada per la sensualitat i l'exotisme de l'entorn africà.

Va ser precisament aquesta mescla, la del seu virtuosisme tècnic amb l'exotisme, un dels factors que va contribuir en l'èxit de l'exposició *Exposición homenaje a Modesto Gené*, que va realitzar al Centre de Lectura l'any 1961, després de la seva primera estada a Guinea entre el desembre de 1957 i l'abril de 1961. En un moment en què l'atracció de l'exotisme colonial encara era vigent, i que el *mass media* del moment, el cinema, alimentava aquesta atracció a través pel·lícules com *Mogambo*, *Las minas del rey Salomón* o *La senda de los elefantes*, per citar només tres títols fàcils de recordar, l'exposició va tenir un gran impacte en la societat reusenca del moment, com quedà reflectit en la crònica que es va publicar a la *Revista del Centro de Lectura* del juliol d'aquell any: "La obra de Gené, tiene todo el empaque y la elegancia de una belleza amorosa y sublime; es fina de gesta y delicada expresión, su obra que respira la leyenda acompañada de la anécdota muchas veces, que se sirve para expresar el encanto y gracia de aquel gesto rítmico, por ejemplo del indígena músico". Un impacte que va generar grans expectatives per al treball de Gené, que es mantindran pel fet que l'escultor es va instal·lar definitivament a Guinea.

L'absència de Modest Gené va impedir, en part, que es conegués amb profunditat la seva trajectòria creativa, sobretot el seu treball a Guinea, des del seu retorn l'any 1962 fins a la seva mort. Finalment, l'any 2010 amb l'exposició *Modest Gené. Un escultor entre dos mons*, que va organitzar el nostre Museu, es va poder donar una ampla visió de la seva obra. Aquesta va ser una mostra, amb paraules del seu comissari Joan Abelló, "feta amb la intenció de donar a conèixer a les noves generacions el llegat artístic d'un artista molt vinculat a la ciutat de Reus [...], ahora que va pretendre recuperar la seva memòria i recollir testimonis de totes les seves etapes artístiques".